

אל מול איבוד הילדים

א. דברים רבה פ' דברים י"ב

אמר רבי סימון: ק"ל [130] שנה עשה אדם הראשון פרוש ממיטתו, למה? אלא כיון שהוליד לקין והבל, ועמד קין והרג להבל, לא דיו שנהרג, אלא אף קין שהרגו הולך למארה [קללה] ולשמה [חורבן], שנאמר: "נע ונד תהיה בארץ" (בראשית ד' יב) הרי שהלכו שניהם למארה, מה עשה? פירש ממיטתו ק"ל שנה שנאמר: "ויחי אדם מאה ושלושים שנה" ואחר-כך "ויולד בדמותו וצלמו" (בראשית ה' ג) מה עשה הקדוש ברוך הוא, הוסיף לו תאוה על תאוותו ושימש את חוה והוליד אות שת. אמר הקדוש ברוך הוא: כל עיקר לא בראתי את עולמי אלא לפריה ורביה שנאמר: "לא לתוהו בראה" (ישעיה מה יח).

ב. משנה ברכות ט' ה'

חיב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה, שנאמר (דברים ו) ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך.

ג. מכילתא יתרו - על הפסוק: "לא תעשון איתי, אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (שמות כ', כ')

ר' עקיבא אומר: לא תעשון אתי כדרך שאחרים מנהגים במדינות. כשהטובה באה עליהם, הם מכבדים את אלוהיהם, שנאמר: (חבקוק א' ט"ז) "על כן יזבח לחרמו". וכשפורענות באה עליהן הם מקללים את אלוהיהם שנאמר (ישעיה ח' כ"א) "והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלוהיו". אבל אתם – אם אביא עליכם את הטובה, תנו הודאה. וכשאביא עליהם יסורין, תנו הודאה. וכן דוד אומר (תהלים קט"ז) "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא וכו'" וכן איוב אומר (א' כ"א) "ה' נתן וה' לקח יהיה שם ה' מבורך", על מידה טובה ועל מידת פורענות. מה אשתו אומרת לו? "עודך מחזיק בתומתך? ברך אלוהים ומות!" ומה הוא משיב לה? "כדבר אחת הנבלות תדברי!" אנשי דור המבול שהיו כעורין בטובה, כשבאה עליהם פורענות קיבלו אותה בעל כרחם. אנשי סדום שהיו כעורין בטובה, כשבאה עליהם פורענות קיבלו אותה בעל כרחם. ואנו שהיינו נאים בטובה לא נהיה נאים בפורענות? לפיכך אמר: "כדבר אחת הנבלות תדברי, גם את הטוב נקבל מאת אלוהים והרע לא נקבל!" ועוד: שיהא אדם שמח ביסורין יותר מהטובה, שאפילו אדם עומד בטובה כל ימיו, אינו נמחל לו מן העברות שבידו, ומי מוחל לו העברות? הוי אומר: היסורין.

ד. ויקרא רבה י"ב ב'

כיצד הייתה מיתתן?

שני חוטאים של אש יצאו מבית קדשי הקדשים ונחלקו לארבעה שנים נכנסו בחוטמו של זה ושנים בחוטמו של זה ונשרפו גופיהם ובגדיהם קיימים, שנאמר: ותצא אש לפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'. היה אהרן עומד ותוהא, אומר אוי לי, כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתני?! נכנס משה אצלו והיה מפייסו אמר לו אהרן אחי, מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה, באדם גדול אני מקדשו, הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש, כיון ששמע אהרן כך, צדק עליו את הדין ושתק, שנאמר: וידום אהרן, ולמודים צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין. אברהם צידק עליו את הדין, שנאמר: ואנכי עפר ואפר. יעקב צידק עליו את הדין, שנאמר: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. דוד צידק עליו את הדין, שנאמר: הבאישו נמקו חבורתי מפני איולתי.

ה. ספורנו – ויקרא י' ג'

וידם אהרן – שהתנחם בקדוש ה' שנקדש במותם.

ו. עריכת 4 הדרשות הראשונות

חוטא/תמים	הבן	חוטא/תמים	האב
תמים	הבל	תמים (?)	אדם
תמימים (?)	ילדיו	תמים	איוב
חוטאים (?)	נדב ואביהו	תמים	אהרן
תמים	תינוק	חוטא	דוד

ז. דרשת ר' אלעזר בן ערך

נכנס רבי אלעזר בן ערך. כיון שראהו, אמר לשמשו: טול כלי ולך אחרי לבית המרחץ, לפי שאדם גדול הוא ואיני יכול לעמוד בו.

נכנס וישב לפניו ואמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לאדם שהפקיד אצלו המלך פקדון.

בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואומר: אוי לי, אימתי אצא מן הפיקדון הזה בשלום?

אף אתה רבי, היה לך בן. קרא תורה, נביאים, וכתובים, משנה, הלכות ואגדות, ונפטר מן העולם בלא חטא.

אמר לו רבן יוחנן: אלעזר בני נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין.

ה. איוב א' כ"א

ויאמר ערם יצתי מבטן אמי וערם אשוב שמה ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מברך.

איך ניתן לפרש את הפסוק לעיל מאיוב? לאור דרשת ר' אלעזר בן ערך ולאור דרשת ר' יהושע?

מהם ההבדלים המרכזיים בין דרשותיהם של 4 החכמים שלא מתקבלים ניחומיהם לדרשת ר' אלעזר בן

ערך? מה לדעתכם חושב ר' אלעזר בן ערך על תפקיד הניחום ועל מטרתו?

לסיכום:

איך בני אדם מנחמים?

ועוד שאלה כמיטב המסורת שלנו:

איפה האמהות? חוה, אלישבע ובת שבע? רק אשת איוב מגיבה לאסונות הפוקדים אותה (הזכרו גם בשרה

ובידע המדרשי הקושר אותה לסיפור העקדה). האם לדעתכם גם יחס הניחום צריך להיות שונה? האם ניתן

לחפש יחס לאם הקוברת את ילדה בקרב המקורות? (ראו זבחים ק"ב).

בנוסף, מהו לדעתכם מקומו של סוף הסיפור והקשר שלו לחלק הראשון?

המקורות העקריים מתוך הספר: "סיפורי יבנה – ביקור חולים וניחום אבלים" של ד"ר עזריה בייטנר.